Materiał szkoleniowy dla nauczycieli

Od legend do zabytków.

Realizacja modułu kulturowego na lekcjach języka polskiego i historii.

Praca z legendą jako źródłem historycznym – na przykładzie „Legendy o pierścieniu św. Kingi”

Zgodnie z nową podstawą programową Kompas Jutra uczeń:

- przedstawia historię swojej okolicy, wymienia postacie szczególnie dla niej zasłużone i identyfikuje formy ich upamiętnienia;

- wskazuje wybrane zabytki historyczne w swoim regionie, wyjaśnia ich znaczenie i konieczność ich ochrony;

- przedstawia legendy związane ze swoją okolicą i wskazuje w nich elementy poświadczone historycznie i fikcyjne;

- wskazuje podobieństwa i różnice między historią a fikcją literacką i dziejami legendarnymi” (warsztat historyka).

- wyjaśnia, na czym polega praca historyka i skąd czerpiemy wiedzę o przeszłości, używając pojęć: źródło historyczne i wiarygodność źródła

- podejmuje próby zdobycia informacji o przeszłości, korzystając ze źródeł historycznych;

Nie trzeba dla każdego wymagania tworzyć osobnej, oderwanej lekcji. Jedno dobrze zaprojektowane zadanie może uruchamiać kilka elementów podstawy programowej jednocześnie.

Etapy pracy ze źródłem:

KROK 1 – Poznajemy legendę - uczeń w roli słuchacza. Wrażenia po przeczytaniu: sprawdzamy, co uczeń zapamiętał, co go zaintrygowało, jakie pytania stawia spontanicznie.

KROK 2 – **Legenda jako źródło informacji – praca z tekstem.**

Przeczytaj legendę o św. Kindze. Wypisz wszystkie informacje, które dotyczą:

A. osoby,

B. miejsca,

C. wydarzeń,

D. soli / wydobycia soli.

KROK 3 – Wstępna ocena wiarygodności i pytania problemowe.

Zastanawiamy się, które informacje występujące w legendzie możemy uznać za wiarygodne. Zaznaczamy elementy, które będziemy chcieli zweryfikować za pomocą innych źródeł. Jednocześnie uczymy ucznia stawiać pytania problemowe i szukać podstawy do odpowiedzi na nie.

Przykład:

Element legendy	Co możemy sprawdzić historycznie?
św. Kinga	czy istniała?
Bochnia	jakie znaczenie miała w jej historii?
sól	kiedy i jak ją wydobywano?
kopalnia	jakie mamy świadectwa jej istnienia?
wydarzenia opisane w legendzie	które możemy potwierdzić?
niezwykłe elementy opowieści	co należy do warstwy legendarnej?

KROK 4 – Szukanie odpowiedzi w dostępnych źródłach.

W przypadku klas młodszych lub zaczynających pracę z wieloma różnymi źródłami, dajemy uczniom źródła wyselekcjonowane i wybrane przez nauczyciela: zdjęcia zabytków, obiektów, źródeł materialnych, fragmenty opracowań historycznych, dokumentacja miejsca pamięci.

W klasach starszych lub w przypadku uczniów, którzy są już zaznajomieni z metodą można zaproponować im dostępne strony internetowe lub fragmenty opracowań do samodzielnego poszukiwania.

Warto zobaczyć: **Bocheński Szlak Solny „Na świecie" im. św. Kingi**

Mapa jako narzędzie poznawania historii lokalnej.

Uczeń na mapie odnajduje Bochnię, wyszukuje swoją miejscowość i określa jej położenie w stosunku do Bochni, zaznacza szlak węgierski i sprawdza, czy jego miejscowość znajdowała się na szlaku lub w pobliżu.

KROK 5 – Wnioskowanie w oparciu o dostępne źródła.

Ustalamy odpowiedzi na pytania, jakie postawiliśmy w kroku 3. Oddzielamy warstwę historyczną od legendarnej.

Przykład:

Elementy legendy	Co mówi legenda?	Jak możemy to sprawdzić?	Wniosek
św. Kinga		źródła dotyczące postaci: ….....	
Bochnia		mapa / źródła: ….....	

sól		źródła dotyczące wydobycia: ….....	
kopalnia		źródła historyczne / materialne: ….....	
wydarzenia opisane w legendzie		porównanie źródeł: ….....	

niezwykłe elementy opowieści	Ustalenia *

* „poświadczone historycznie” / „nie mamy podstaw, by potwierdzić” / „element legendarny”

KROK 6: Pytania bez odpowiedzi.

Warto porozmawiać z uczniami, czy jesteśmy w stanie uzyskać wszystkie odpowiedzi

i jednoznacznie zweryfikować elementy historyczne od legendarnych lub niepoświadczonych.

Ten element pracy służy refleksji nad pracą historyka dysponującego czasami szczątkowymi informacjami.

KROK 7 – Pamięć i ochrona lokalnego dziedzictwa.

Warianty poleceń:

a. Poszukaj śladów: pomników, nazw miejsc, symboli związanych ze św. Kingą. Co one mówią o znaczeniu tej postaci dla lokalnej wspólnoty?

b. Wybierz dowolny ślad historii soli lub św. Kingi w Bochni. Wyjaśnij, co upamiętnia i dlaczego warto go chronić.

Podsumowanie:

PRZECZYTAJ - poznaj legendę

WYDOBĄDŹ INFORMACJE - miejsce – osoby – wydarzenia – przedmioty

POSTAW PYTANIA - co możemy sprawdzić?

SIĘGNIJ DO ŹRÓDEŁ - mapa – tekst – zabytek – fotografia – dokument

ZWERYFIKUJ - co jest poświadczone historycznie?

POZNAJ DZIEJE MIEJSCA - co legenda pozwoliła nam odkryć?

ODKRYJ DZIEDZICTWO - co zachowało się do dziś?

Historyczny spacer po Bochni - „Śledztwo z pierścieniem św. Kingi”

Czas: 60–90 min
Forma: spacer bez konieczności wchodzenia do kopalni
Cel: znaleźć, odczytać i zweryfikować ślady związane ze św. Kingą i odkryciem soli w Bochni.

Trasę warto zaplanować w oparciu o materiały ze strony: Bocheński Szlak Solny „Na świecie” im. św. Kingi

Przygotowanie do spaceru – tabelka

LEGENDA MÓWI	MUSIMY SPRAWDZIĆ	CO MOŻEMY ZOBACZYĆ W BOCHNI?
Kinga miała związek z odkryciem soli	Kiedy zaczęto wydobywać sól?	kopalnia, szyby
pierścień znalazł się w bryle soli	skąd znamy tę opowieść?	pomniki, przedstawienia
Kinga jest związana z górnictwem solnym	od kiedy jest tak przedstawiana?	miejsca pamięci, symbole

Paszport odkrywcy

PASZPORT ODKRYWCY – BOCHNIA

Nasze pytanie:
Czy Kinga jest związana z górnictwem solnym?

Ślad nr 1: ….....
Gdzie go znaleźliśmy? ….....
Co przedstawia/mówi? ….....
Jakiego rodzaju jest to źródło? ….....
Co możemy dzięki niemu ustalić? ….....
Czego nie możemy na jego podstawie ustalić? ….....

Nasz werdykt: ….....

Trzy wersje historycznego spaceru po mieście:

WERSJA 1 – tradycyjna
„Zobaczcie najważniejsze miejsca związane z Kingą i historią soli.”

WERSJA 2 – bardziej aktywna
„Znajdźcie ślady legendy o Kindze i wyjaśnijcie ich znaczenie.”

WERSJA 3 – zgodna z ideą Kompasu Jutra
„Znamy już legendę, jesteśmy w miejscu, o którym opowiada. Macie źródła. Sprawdźcie, co możemy powiedzieć o historii Bochni na podstawie tych źródeł, co jest poświadczoną prawdą, a co elementem pamięci?”

I właśnie **wersję trzecią** pokazałbym nauczycielom.

Notebook LM jako pomoc w pracy dla ucznia i nauczyciela

1. Uczeń może zgromadzić linki, opracowania, notatki i już wypracowane materiały. Notebook LM pomoże je usystematyzować, poukładać według wybranego planu.

Przykładowy prompt: „Na podstawie zamieszczonych materiałów przygotuj listę najważniejszych informacji dotyczących historii tego miejsca. Przy każdej informacji wskaż, z którego materiału pochodzi.”

2. Inne możliwości: prezentacja w oparciu o przesłane źródła, podcast, infografika, quiz.

Oprac. mgr Katarzyna Janiczek

doradca metodyczny z przedmiotu historia